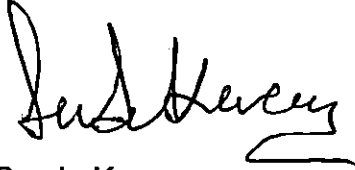

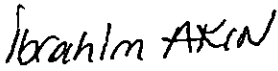
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

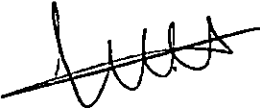
Izmir'in Aliğa ilçesinde başta gemi söküm tesisleri, demir-çelik fabrikaları, petrokimya tesisleri, rafineri, enerji santralleri ve limanlar olmak üzere ağır sanayi havzasında işçi sağlığını, halk sağlığını ve doğayı sermayenin kâr hırsına tabi kılan üretim rejimi sonucunda meydana gelen iş cinayetlerinin, ağır yaralanmaların, meslek hastalıklarının, çevre tahribatının ve halk sağlığı sorunlarının bütün boyutlarıyla araştırılması; işçi ölümlerinin özellikle gemi söküm ve metal sektörlerinde yoğunlaştığı, son yıllarda da bu alanlarda yeni işçi ölümleri ve ağır yaralanmalar yaşandığı dikkate alınarak bu ölümlere yol açan üretim baskısının, denetimsizliğin, taşeron ve götürü çalışma ilişkilerinin, çavuşluk/dayıbaşılık sisteminin, sendikasılaştırma pratiklerinin ve işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerindeki eksikliklerin incelenmesi; ilgili bakanlıkların, kamu kurumlarının ve işverenlerin sorumluluklarının tespit edilmesi ve benzer iş cinayetleri ile çevresel yıkımların önlenmesi için alınması gereken idari, hukuki ve yapısal tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Sevda Karaca

Gaziantep Milletvekili

HZAS KARASU
SIOAS MU.

İskender Bayhan

İstanbul Milletvekili

Yusuf Emre
IST. - MV
Yusuf

Burcu Gül Cübük
B. Gül

MİLLETVEKİLİ ADI SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	İMZA
Beritan Güneş Altın	Mardin	Beritan
Ömer Ferk Hırlakçı	BİNAĞÖL	Hırlakçı
Erkan BAS	İstanbul	Erkan
Saliha Sera KADİGİL	İstanbul	Saliha
Ahmet Sık	İstanbul	Ahmet
Heval. BOZDAĞ	İzmir	Heval
Ümit ÖZLALE	İzmir	Ümit
Kerem Kenkav Koc	İstanbul	Kerem
Özgül Saki	İstanbul	Özgül
Okan Konuralp	Ankara	Okan
Gisek Otlu	İstanbul	Gisek
Yüksel Taşkın	İzmir	Yüksel
Burayıl Cebek	İzmir	Burayıl
Veziir Cebek Parlak	Hakkari	Veziir
Ayten KORDU	Tunceli	Ayten
Seslay Gelenek	Diyarbakır	Seslay
Perihan Koca	Mersin	Perihan

GEREKÇE

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin (İSİG Meclisi) verilerine göre Türkiye'de her yıl iki binden fazla emekçi iş cinayetlerinde yaşamını yitirmektedir. Ancak bu sayı, yalnızca tespit edilebilen ve kamuoyuna yansıyan işçi ölümlerini kapsamaktadır. SGK istatistiklerine yansımayan meslek hastalıkları, kayıt dışı çalıştırma, geç bildirilen ya da hiç bildirilmeyen ölümler ve çalışma koşullarına bağlı erken ölümler de dikkate alındığında, Türkiye'de iş cinayetleri ve mesleki nedenlerle yaşamını yitiren işçi sayısının yıllık olarak çok daha yüksek olduğu; bu sayının en az 20 bine ulaştığı tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin en yoğun ağır sanayi havzalarından biri olan, nüfusu 110 bini aşan İzmir'in Alağa ilçesinde kapitalist üretim düzeni, işçilerin canı, sağlığı ve emeği pahasına sürdürülen bir kâr hırsı üzerine kuruludur. Bu durum, işçi ölümlerini, ağır yaralanmaları, meslek hastalıklarını ve çevresel tahribatı bu sanayi havzasının adeta olağan sonucu hâline getirmektedir. Ancak kapitalist üretim ilişkileri yalnızca işyerlerinin sınırları içinde kalmamakta; kıyı ekosistemi, hava, su ve topraktan başlayarak doğa ve halk sağlığı üzerinde ağır ve süreklileşmiş bir yıkım yaratmaktadır.

Alağa'daki iş cinayetlerine ilişkin kamuya açık en kapsamlı dönemsel çalışma, 2013-2022 yılları arasındaki tabloyu ortaya koymaktadır. İSİG Meclisi'nin 2022 tarihli raporuna göre, bu dönemde Alağa'da en az 97 işçi iş cinayetlerinde yaşamını yitirmiştir. Söz konusu dönemde Alağa'daki işçi ölümlerinin yaklaşık yüzde 28'i gemi sökümünde, yüzde 27'si ise metal sektöründe gerçekleşmiştir. Bir başka ifadeyle, kayda geçen iş cinayetlerinin yarısından fazlası yalnızca bu iki sektörde kümelenmiştir. Özellikle son bir yıl içinde gemi söküm ve demir-çelik sektörlerinde yaşanan yeni ölümler ve ağır yaralanmalar ise bu tablonun güncelliğini koruduğunu göstermektedir.

1. Gemi Söküm Tesislerinde Yoğunlaşan İşçi Ölümleri ve Türkiye Ortalamasının 20 Katına Varan Ölüm Riski

Alağa gemi söküm tesisleri, bölgedeki iş cinayeti tablosunun en çarpıcı üretim alanlarından biridir. Kamuya açık kaynaklar, işçi sağlığı raporları ve olay bazlı değerlendirmeler üzerinden yapılan belirlemelere göre, 2013'ten 2026 Mayıs başına kadar Alağa gemi söküm sektöründe en az 21 işçinin yaşamını yitirdiği doğrulanabilmektedir. Türkiye genelinde yıllık iş cinayeti sayısı en az iki bin bandında seyrederken, yalnızca yaklaşık 1.500 işçinin çalıştığı Alağa gemi söküm tesislerinde yaşanan ölümler, bölgedeki iş cinayeti riskinin ülke ortalamasının çok üzerinde olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışan sayısı ile ölüm oranları birlikte değerlendirildiğinde, Alağa gemi sökümünde bir işçinin çalışırken hayatını kaybetme riskinin Türkiye ortalamasının yaklaşık 20 katına denk geldiği görülmektedir.

Son dönemde yaşanan ölümler bu tablonun güncelliğini ve aciliyetini bir kez daha göstermiştir. Ekim 2025'te Halil İbrahim Uz'un, Kasım 2025'te Hasan Aktepe'nin, Ocak 2026'da Salih Ataman'ın ve son olarak Nisan 2026'da Galip Avcı'nın yaşamını yitirmesi, bölgede adeta "zamana yayılmış toplu bir iş cinayeti" tablosunun ortaya çıktığını göstermektedir. Bu ölümler yalnızca işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yetersizliğine değil, üretim baskısının, hız dayatmasının, denetimsizliğin ve maliyet düşürme politikalarının doğrudan işçi yaşamına yöneldiğine işaret etmektedir.

NGO Gemi Söküm Platformu'nun 2023 raporu, işçilerin tarafımıza aktardığı bilgiler ve süregiden davalarda yer alan bilirkişi raporları, Aliğa gemi söküm tesislerinde işçi sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin bir hak olarak değil, sermaye açısından işçilik giderlerine eklenen bir "maliyet kalemi" olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Gemi söküm patronlarının, üretim sürecinde temel önceliği, gemilerin en kısa sürede parçalanması, hurdanın hızla piyasaya sokulması ve maliyetlerin en düşük seviyede tutulmasıdır. Bu koşullarda işçinin yaşamı, sağlığı ve güvenliği üretim hızına tabi kılınmakta; alınması gereken önlemler ise çoğu zaman kâğıt üzerinde bırakılmaktadır.

Gemi geri dönüşümü, yasal olarak "çok tehlikeli" sınıfta yer alan bir faaliyet olmasına rağmen, işçi sağlığı ve güvenliği prosedürleri sistematik biçimde ihlal edilmektedir. Özellikle kesim işleminden önce yapılması gereken profesyonel gazdan arındırma, ölçüm ve kontrol prosedürleri çoğu zaman zaman kaybı olarak görülmektedir. Oysa bu işlemler yapılmadan gerçekleştirilen kesimler, işçileri doğrudan patlama, yangın, zehirlenme ve boğulma riskiyle karşı karşıya bırakılmaktadır. Bu durumun en çarpıcı örneklerinden biri 31 Ağustos 2024'te Işıksan Gemi Söküm'de yaşandı. 50 yıllık bir Norveç petrol platformunun sökümü sırasında, çalışma arkadaşlarıyla birlikte platforma giren dört işçi azot ve argon gazı sızıntısına maruz kaldı. Gemide gaz ölçümü yapılmadan çalıştırılan işçilerden üçü yoğun bakımda tedavi görerek kurtulurken, İbrahim Karakaya yaşamını yitirdi. Bilirkişi raporu, Karakaya'nın ölümünün "Gemide gaz ölçümlerinin yapılmadığı, gazdan arındırma belgesinin mevzuata uygun olmadığı"ni belirterek açık bir ihmâl sonucu gerçekleştiğini ortaya koydu.

Benzer biçimde, gemi bloklarının kesimi sırasında izlenmesi gereken prosedürlerin yerine, işin en hızlı şekilde bitirilmesini hedefleyen düzensiz ve denetimsiz kesim pratikleri uygulanmaktadır. Ağır metal parçaların hangi sırayla kesileceği, parçaların ağırlık merkezi, düşme yönü, vinç bağlantısı, zemin durumu ve işçilerin güvenli mesafesi gibi hayati unsurlar çoğu zaman yeterince hesaplanmamaktadır. Galip Avcı ve Hasan Aktepe örneklerinde görüldüğü üzere, ağır metal parçaların işçilerin üzerine düşmesi, kesim aşamasında gerekli stabilite hesaplarının yapılmadığını ve "hadi hadî" denilen hız baskısı altında çalıştırıldığını somut bir biçimde kanıtlamaktadır. Buna rağmen bu iş cinayetleri çoğu zaman "dikkatsizlik", "işçinin hatası" ya da "kaçınılmaz kaza" olarak sunulmakta; üretimin kapitalist organizasyonunun, gemi söküm patronlarının sorumluluğunun ve denetimsizliğin payı görünmez kılınmaktadır.

Aliğa gemi söküm tesislerinde yaşanan bir diğer temel sorun, teknolojik yatırım yapılmaması ve riskli işlerin doğrudan işçi bedenine yüklenmesidir. Teknolojik olarak daha güvenli altyapılarla yapılabilecek işlemler, sermayenin ucuz işgücü yönelimi nedeniyle doğrudan işçiler eliyle gerçekleştirilmektedir. Avrupa'daki daha güvenli söküm yöntemlerinde kuru havuz, kapalı alan kontrolü, atık toplama sistemleri ve daha gelişmiş mekanizasyon uygulamaları öne çıkarken, Türkiye'de Aliğa'da yaygın olarak kullanılan baştankara (landing) yöntemi, gemilerin kıyıya oturtulduğu, dar alanlarda çok sayıda işçinin aynı anda çalıştığı, düzensiz ve yüksek riskli bir üretim ortamı yaratmaktadır.

Çalışma alanının darlığı, işlerin üst üste binmesi, farklı ekiplerin aynı anda aynı gemi üzerinde çalışması ve üretim baskısı, gemi söküm sahasını sürekli bir tehlike alanına dönüştürmektedir. Bu koşullarda işçi sağlığı ve güvenliği, yalnızca kişisel koruyucu

donanımlara indirgenmekte; oysa asıl risk, üretim sürecinin örgütlenme biçiminden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, bu tabloyu yalnızca teknik İSG ihlalleriyle sınırlı değerlendirmek mümkün değildir. Aliğa gemi söküm tesislerinde yaşanan iş cinayetleri, ağır yaralanmalar ve meslek hastalıkları; üretim baskısı, denetimsizlik, güvencesizlik, sendikasızlaştırma, taşeronlaştırma ve işçiler üzerindeki yoğun baskıyla birlikte ele alınmalıdır:

* Sektöre ilişkin raporlar (NGO Gemi Söküm Platformu, 2023), İSG uzmanlarının Aliğa Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi tarafından gemi geri dönüşüm tesislerine dışarıdan sağlandığını ortaya koymaktadır. Tesislerde Aliğa OSGB personelinin sahada iş güvenliği sorumlusu olarak görevlendirildiği, aynı zamanda yasa gereği iş güvenliği uzmanı olarak da kullanıldığı belirtilmektedir. Bu durum, aynı personelin hem uygulayıcı hem de denetleyici konumda hareket etmesi sonucunu doğurmakta; iş güvenliği denetiminin bağımsızlığını zayıflatmaktadır.

* Kişisel koruyucu donanım konusunda da mevzuat ile fiili uygulama arasında ciddi bir uçurum bulunmaktadır. Maske, eldiven, alev geciktirici giysi, iş ayakkabısı ve diğer koruyucu ekipmanların işveren tarafından eksiksiz ve ücretsiz sağlanması gerekirken, işçilerin önemli bir kısmı bu ekipmanları kendi imkânlarıyla temin etmek zorunda kaldıklarını aktarmaktadır. Aliğa'da koruyucu donanımın bir hak olarak değil, çoğu zaman işçinin kendi cebinden karşılaması gereken bir gider olarak görülmesi, işçi sağlığının maliyet kalemi hâline getirildiğini göstermektedir.

* Benzer biçimde, gemi söküm sürecinde hayati öneme sahip gazdan arındırma ve gaz ölçümü prosedürlerinin eksiksiz uygulanıp uygulanmadığı ciddi biçimde araştırılmalıdır. Sökümden önce gemilerde yanıcı, patlayıcı ve parlayıcı maddelerin bulunduğu kapalı alanların temizlenmesi, gaz ölçümlerinin yapılması ve gazdan arındırma sertifikasının alınması zorunludur. Ayrıca söküm sırasında da gaz ölçümlerinin periyodik olarak sürdürülmesi gerekir. Ancak üretim baskısı altında bu prosedürlerin zaman kaybı olarak görülmesi, işçileri patlama, yangın, zehirlenme ve boğulma riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır.

* Aliğa gemi geri dönüşüm alanının kuruluşundan bu yana resmi kayıtlara yalnızca birkaç meslek hastalığı vakasının geçmiş olması, başlı başına incelenmesi gereken bir olgudur. Gemi sökümü gibi asbest, kurşun, ağır metal, boya, yağ, gaz, kimyasal kalıntı ve toksik toz maruziyetinin yoğun olduğu bir sektörde meslek hastalığı tanısı olan işçi sayısının bilindiği kadarıyla üç olması, sağlıklı bir çalışma ortamına değil, meslek hastalıklarının görünmez kılındığına işaret etmektedir. Tesislerde düzenli sağlık kontrolleri yapılıyor görünse de, bu kontrollerin gerçekten hastalık tespitine, işçinin tedaviye erişimine, tazminat hakkına ve hukuki başvuru süreçlerine yol açıp açmadığı belirsizdir. İşçilerin uygun takip, raporlama, tazminat ve yasal başvuru güvencelerinden yoksun bırakılması, meslek hastalıklarını kayıt dışı bırakan bir mekanizma yaratmaktadır.

* Aliğa'daki çalışma koşullarını ölümcül kılan bir diğer unsur, üretim sürecinin çavuşluk/dayıbaşılık ve götürü usulü çalışma ilişkileri üzerinden örgütlenmesidir. Gemi sökümde işçiler çoğu zaman çavuşlar ya da ekip başları aracılığıyla işe alınmakta, işin hızı, süresi ve bölüşümü bu ara denetim mekanizmaları üzerinden belirlenmektedir. Götürü usulü çalışma bu baskıyı daha da artırmaktadır. Bu sistemde sökülecek gemi

için uygun sayıda işçiden oluşan bir ekip kurulmakta; tesis sahibiyle geminin sökümü karşılığında yapılacak toplam ödeme ve işin tahmini süresi üzerinde anlaşılmaktadır. Böylece işi daha kısa sürede tamamlama baskısı artmakta; gaz ölçümü, güvenli kesim sırası, stabilite hesabı, dinlenme, koruyucu ekipman kullanımı ve güvenli mesafe gibi hayati önlemler üretim hızına tabi kılınabilmektedir.

* Aliağa'da işçi sağlığı ve güvenliği sorunlarının süreklileşmesinde sendikasılaştırma ve örgütlenme hakkına yönelik baskılar da belirleyici rol oynamaktadır. İşçiler ölümcül çalışma koşullarına, düşük ücretlere, banka dışı ödeme pratiklerine, yetersiz koruyucu ekipmana, ağır üretim baskısına ve güvencesizliğe karşı ses çıkardıklarında işten çıkarma tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle iş cinayetleri yalnızca teknik İSG meselesi olarak değil, aynı zamanda örgütlenme hakkı, sendikal haklar ve iş güvencesi sorunu olarak değerlendirilmelidir.

2. Demir-Çelik Fabrikalarında İşçi Sağlığı ve Güvenliği Sorunu

Aliağa'da gemi sökümü ile demir-çelik üretimi birbirinden ayrı sektörler olarak değerlendirilemez. Gemi söküm tesislerinde parçalanarak çıkan hurda çelik, bölgedeki demir-çelik fabrikalarına taşınmakta ve elektrik ark ocaklarında yeniden ergitilerek üretim sürecine dahil edilmektedir. Bu nedenle Aliağa'daki ölüm, hastalık ve kirlilik rejimi yalnızca gemi söküm sahasında başlayıp bitmemekte; demir-çelik fabrikalarına, atık sahalarına, çevre köylere ve halk sağlığı alanına doğru genişlemektedir.

Aliağa'daki demir-çelik fabrikalarında 2022'den bu yana kamuya açık kayıtlara yansıyan en az 3 işçi ölümü bulunmaktadır. 2022 yılında demir-çelik fabrikalarında yaşanan iki ayrı iş cinayetinde işçiler yüksekte düşme ve sıkışma sonucu yaşamını yitirmiş; 2023 yılında İzmir Demir Çelik'te bir işçi elektrik akımına kapılarak hayatını kaybetmiştir. 2024 yılında HABAŞ Demir Çelik'te meydana gelen patlamada biri ağır olmak üzere dört işçi yaralanmıştı. 2025 yılında ise çelikhane ocağında meydana gelen patlama sonucu biri ağır yedi işçi yaralanmış; bu olaydan iki ay önce de iki stajyer işçi yaşamını yitirmiştir.

Bu vakalar, demir-çelik fabrikalarında hiçbir iş cinayetinin münferit olmadığını; üretim temposu, bakım-onarım süreçleri, yüksek ısı, patlama riski, elektrikle çalışma, vinç ve ağır yük operasyonları, denetim eksikliği ve işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yetersizliğiyle bağlantılı yapısal bir sorun olduğunu göstermektedir.

Gemilerden elde edilen çelik, İzmir'deki elektrik ark ocaklı çelik fabrikalarında ergitilmektedir. Ancak boya, yağlama maddeleri, plastikler ve diğer organik bileşiklerle kontamine olan hurda çeliğin üretimde kullanılması; PCDD/F, PCB'ler, PAH'lar ve yanma sonucu ortaya çıkan diğer toksik maddelerin açığa çıkmasına neden olabilmektedir. Çelik üretimi sırasında oluşan cürufun depolanması ve baca tozunun arıtılması için yeterli ve uygun altyapıların bulunmaması da işçi sağlığı, halk sağlığı ve çevre açısından ek riskler yaratmaktadır.

Bu tablo, Aliağa'da demir-çelik fabrikalarının hem işçi sağlığı ve güvenliği hem de çevre ve halk sağlığı açısından ayrıca araştırılması gerektiğini göstermektedir. Meclis araştırması; demir-çelik fabrikalarında yaşanan iş cinayetlerinin ve ağır yaralanmaların nedenlerini, bakım-onarım süreçlerini, yüksek ısı ve patlama risklerini, elektrikle

çalışma prosedürlerini, vinç ve ağır yük operasyonlarını, taşeron işçilik uygulamalarını ve denetim mekanizmalarını incelemelidir. Bununla birlikte gemi sökümünden çıkan hurdaların hangi demir-çelik fabrikalarına gönderildiği, bu hurdaların asbest, ağır metal, boya, yağ, PCB, PAH ve diğer toksik kalıntılar açısından düzenli olarak denetlenip denetlenmediği, kontamine hurdaların çelik üretiminde nasıl işlendiği, elektrik ark ocaklarından çıkan emisyonların nasıl ölçüldüğü, cüruf ve baca tozlarının nerelerde ve hangi koşullarda depolandığı açıklığa kavuşturulmalıdır.

3- Ekolojik Yıkım, Hava-Su-Toprak Kirliliği ve Halk Sağlığı

Aliağa'daki ağır sanayi rejiminin yarattığı riskler, artık işletmelerin duvarlarını aşarak çevredeki köyleri, tarım alanlarını, meraları ve yeraltı sularını kuşatan bir ekolojik yıkıma dönüşmüştür. Aliağa'nın özgün ve vahim niteliği; yalnızca iş cinayetlerinin yoğunluğunda değil, işçi sağlığı ile çevresel yıkımın aynı sömürü düzeni içinde iç içe geçmiş olmasında yatmaktadır.

Gemi sökümünde asbest, ağır metaller, PCB'ler, petrol türevleri, boya kalıntıları ve diğer toksik maddelerle temas; demir-çelik üretiminde yüksek ısı, patlama, sıkışma, yanma, gaz, toz ve ağır metal maruziyeti; petrokimya tesislerinde ise kimyasal sızıntı, patlama ve zehirlenme riskleri aynı coğrafyada birikmektedir. Meslek hastalıkları, kanser vakaları, solunum yolu hastalıkları, kronik zehirlenmeler, otizm vb. ağır metal ve kurşun maruziyeti sonucu gerçekleşen hastalıklar, kas-iskelet sistemi tahribatı ve erken ölüm riskleri de bölgedeki görünmeyen emek ve yaşam kayıplarının parçasıdır.

Bu tablo, yalnızca işçilerin ve yöre halkının anlatımlarıyla değil, kamu kurumlarının ve bilimsel araştırmaların bulgularıyla da doğrulanmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2019 tarihli Tersanelerin Deniz Çevresine Etkileri ve Temiz Üretim Tekniklerinin Belirlenmesi (Ter-Temiz) Projesi, Sektör Bilgilendirme Rehberi başlıklı çalışmasına göre, Aliağa ve çevresi ağır metaller, poliaromatik hidrokarbonlar, TBT ve dieldrin gibi kirleticilerle yoğun biçimde tahrip edilmiştir. Benzer biçimde, TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi'nin 2022 tarihli "İzmir İli Aliağa İlçesi Çevre Durum Tespiti Projesi Sonuç Raporu" ile Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin Aliağa bölgesindeki toprak ve bitki kirliliğine ilişkin çalışmaları, bölgedeki kirliliğin münferit değil, kümülatif ve sürdürülemez boyutlara ulaştığını göstermektedir. Bu çalışmalarda özellikle gemi söküm tesislerinin bulunduğu bölgede kirlilik seviyelerinin ulusal limitlerin üzerinde olduğu; arsenik ve kurşun kirliliğinin insan sağlığı ve çevre açısından tehlikeli boyutlara ulaştığı; toprak ve bitki örneklerinde Pb, Cd, Ni, Fe, Mn, Cr, Cu, Co, Mo, Al ve Sn gibi ağır metal konsantrasyonlarının aşırı yüksek bulunduğu belirtilmektedir. Aliağa kıyı sedimentlerine ilişkin güncel çalışma, kalıcı organik kirleticiler (KOK/POP) içinde yer alan PCB ve PBDE'lerin havza ölçeğinde yaygın olmakla birlikte en yüksek yoğunluklara gemi söküm sahalarında ulaştığını; özellikle yüksek klorlu PCB'lerin gemi söküm faaliyetleriyle ilişkilendiğini göstermektedir. Bu bulgu, Aliağa'da KOK kirliliğinin yalnızca genel sanayi, liman trafiği ya da kentsel yüzey akışıyla açıklanamayacağını; gemi sökümünün bölgedeki kalıcı organik kirleticiler yükünün başlıca kaynaklarından biri olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Demirtepe, 2025).

Çevresel tahribat, gemi söküm sahasının sınırlarında durmamakta; gemi sökümünden çıkan hurdaların demir-çelik fabrikalarında yeniden üretime sokulmasıyla başka bir aşamaya taşınmaktadır. Gemi söküm tesislerinde parçalanan gemilerden elde edilen

hurda çelik, Aliağa ve çevresindeki elektrik ark ocaklı demir-çelik fabrikalarında ergitilmektedir. Ancak boya, yağlama maddeleri, plastikler ve diğer organik bileşiklerle kontamine olmuş hurdanın çelik üretiminde kullanılması; PCDD/F, PCB'ler, PAH'lar ve yanma sonucu ortaya çıkan başka toksik maddelerin açığa çıkmasına neden olabilmektedir. Özellikle Horoz gediği Köyü başta olmak üzere, demir-çelik fabrikalarının meralara, tarım alanlarına ve yaşam alanlarına kadar uzanan tahribatı, bölgede yaşayan köylüleri çoklu kirletici maruziyetleriyle karşı karşıya bırakmakta ve ciddi bir halk sağlığı sorunu yaratmaktadır.

Dolayısıyla Aliağa'daki çevre sorunu, yalnızca "gemi söküm kirliliği" ya da yalnızca "demir-çelik emisyonu" olarak ele alınamaz. Gemi sökümü, demir-çelik, petrokimya, rafineri, enerji ve liman faaliyetleri birbirine eklemlenmiş bir ağır sanayi metabolizması oluşturmaktadır. Bu nedenle Aliağa'da işçi sağlığı, halk sağlığı ve ekolojik yıkım birbirinden ayrı başlıklar değil, aynı kapitalist üretim düzeninin farklı sonuçlarıdır.

Bu tablo yalnızca Türkiye'deki denetimsizlik rejiminin değil, uluslararası sertifikasyon mekanizmalarının da iflasını göstermektedir. Aliağa gemi söküm tesislerinde yaşanan iş cinayetleri, çevresel yıkım ve AB listesinde yer alan tesislere ilişkin denetim sorunları nedeniyle, 20 milletvekili olarak Avrupa Komisyonu'na çağrıda bulunarak Avrupa Gemi Geri Dönüşüm Tüzüğü'nün 23. Maddesi uyarınca Aliağa'daki gemi geri dönüşüm tesislerine verilen AB onaylarının derhal iptal edilmesini talep etmiştik. Avrupa Komisyonu Çevre Genel Müdürlüğü ise yanıtında, son üç yılda dört gemi geri dönüşüm tesisinin sertifikasının iptal edildiğini belirtmekle yetinmiştir.

Oysa Aliağa'da gerçek değişmemektedir: AB sertifikalı ya da sertifikasız olsun, işçiler ölmeye, doğa kirletilmeye, mevzuat kâğıt üzerinde bırakılmaya devam etmektedir. Bu nedenle sorun, birkaç sertifikanın iptaliyle ya da piyasa denetimine havale edilerek çözülemez. Bu durum, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'ndan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'ndan Liman Başkanlığı'na ve ilgili yerel idarelere kadar tüm yetkili kurumların doğrudan sorumluluğunu ortaya koymaktadır. Aliağa'daki sorun yalnızca teknik bir denetim eksikliği değil; işçi sağlığını, yaşam hakkını ve doğayı sermayenin çıkarlarına tabi kılan bir tercihin sonucudur.

Aliağa; iş cinayetlerinin, sendikasılaştırmanın ve ekolojik kırım faaliyetlerinin birbirine mühürlendiği bütünlüklü bir yıkım havzasına dönüşmüştür. İşçinin örgütlenme hakkının gasp edilerek savunmasız bırakılması ile çalışma ortamının ölümcül bir "hadi hadi" rejimine mahkûm edilmesi ve bölge halkının sağlığının sanayi atıklarıyla kuşatılması, aynı kapitalist üretim düzeninin ayrılmaz parçalarıdır. Aliağa'da bir işçinin ölme riskinin Türkiye ortalamasınının 30 katına çıkması ve çevresel kirliliğin bilimsel limitleri fersah fersah aşması, meselenin münferit ihmallerden öte yapısal bir suç mahalli olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu nedenle; bu çok boyutlu tahribatı durdurmak, iş cinayetlerine yol açan üretim baskısının, denetimsizliğin, taşeron ve götürü çalışma ilişkilerinin, sendikasılaştırma pratiklerinin ve işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerindeki eksikliklerin incelenmesi; ilgili bakanlıkların, kamu kurumlarının ve patronların sorumluluklarının tespit edilmesi ve benzer iş cinayetleri ile çevresel yıkımların önlenmesi için alınması gereken idari, hukuki ve yapısal tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük